

લલિતસાહિત્ય - સંસ્કૃત નાટ્ય સાહિત્ય

ઉદ્દેશ :- સંસ્કૃત નાટ્યસાહિત્યમાં સર્વશ્રેષ્ઠ નાટ્યકારોના સર્જનનો પરિચય કરાવી ભારતીય સંસ્કૃતિ અને સભ્યતા સાથે સાહિત્યનો પરિચય કરાવવો.

કૃતિ :- ભાસવિરચિતમ્ - મધ્યમવ્યાયોગ એવં કર્ણભારમ્

Unit - 1 - કવિપરિચય - જીવન, સમય, કવન, ભાસ સમસ્યા, ભાસ નાટકચક્ર	(૧૮)
Unit - 2 - મધ્યમવ્યાયોગ	(૧૮)
Unit - 3 - કર્ણભારમ્	(૧૮)
Unit - 4 - સંસ્કૃત નાટ્ય સ્વરૂપ પરિચય, અંક તથા વ્યાયોગ નાટ્ય પ્રકાર તરીકે અને કૃતિલક્ષી મૂલ્યાંકન,	(૧૮)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- નાટ્યકૃતિના કર્તાનો પરિચય - જીવન, કવન, સમય, સંસ્કૃતિના ઉદગાતા ભાસનું નાટ્યકાર તરીકે તથા ભાસની કૃતિઓનું મૂલ્યાંકન, નાટ્યના પ્રકારો, ભાસ નાટકચક્ર, ભાસ સમસ્યા, વ્યાયોગ તથા અંકનું નાટ્યસ્વરૂપ, કૃતિનું સર્વાંગી વિવેચન, ભાસનું પ્રદાન, ભાસની વિશેષતા વગેરે.

સંદર્ભગ્રંથ સૂચિ :-

- (૧) ભાસ - એક અધ્યયન - બલદેવ ઉપાધ્યાય
- (૨) Bhasa - A Study - A. D. Pusalker
- (૩) સંસ્કૃત નાટકોનો પરિચય - નાન્દી, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
- (૪) સંસ્કૃત સાહિત્યનો પરિચયાત્મક ઇતિહાસ - અમૃત ઉપાધ્યાય, સંસ્કૃત સેવા સમિતિ, અમદાવાદ
- (૫) History of Sanskrit Literature - A. B. Keith, Chaukhamba
- (૬) સંસ્કૃત સાહિત્યનો પરિચય - ડૉ. એ. ડી. શાસ્ત્રી, સરસ્વતી પ્રકાશન, અમદાવાદ

નોંધ :- મુખ્ય સંસ્કૃત રાખનાર વિદ્યાર્થીએ V-B પસંદ કરવું તથા અન્ય માટે આ વિકલ્પ વિદ્યાર્થીએ મરજી મુજબ પસંદ કરવાનો રહેશે.

Core Comp. & Core Elective
Credit - 03

પ્રશ્નપત્ર- VI

Sem – 3

કુલ ગુણ-૭૦

કાવ્યશાસ્ત્ર

ઉદ્દેશ :- સાહિત્યના સ્વરૂપોને સમજવા, સાહિત્યના આસ્વાદ માટે તેના અંગોપાંગરૂપ રસ, રીતિ, આદિનો શાસ્ત્રીય પરિચય મેળવવા અલંકારશાસ્ત્રના પાયાના સિદ્ધાંતો જાણવ જરૂરી અલંકારશાસ્ત્રના માર્ગે પ્રવેશ કરાવવો.

કૃતિ :- મમ્મટકૃત - કાવ્યપ્રકાશ - ઉલ્લાસ ૧ - ૨

Unit - 1 - અલંકાર શાસ્ત્રનો પરિચય, કાવ્યશાસ્ત્રીય પરંપરા, મમ્મટાચાર્યનો પરિચય.	(૧૮)
Unit - 2 - અલંકાર કાવ્યપ્રકાશ - પ્રથમ ઉલ્લાસ	(૧૭)
Unit - 3 - અલંકાર કાવ્યપ્રકાશ - દ્વિતીય ઉલ્લાસ	(૧૮)
Unit - 4 - અલંકાર કાવ્યપ્રકાશ - દ્વિતીય ઉલ્લાસ	(૧૭)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- અલંકાર, અલંકાર શાસ્ત્ર, સાહિત્યશાસ્ત્ર-વ્યાખ્યા અને વિશેષતા, કાવ્યશાસ્ત્રની પરંપરાના આચાર્યો - સંપ્રદાયો, કાવ્યશાસ્ત્રના ઉપાદેય વિષયો મમ્મટનો પરિચય, પ્રથમ ઉલ્લાસ તથા દ્વિતીય ઉલ્લાસના દરેક શાસ્ત્રીય વિષયોનું શાસ્ત્રીય મૂલ્યાંકન.

સંદર્ભગ્રંથ સૂચિ :-

- (૧) History of Alankarshastra - P. V. Kane.
- (૨) કાવ્યપ્રકાશ - ગજેન્દ્રગડકર.
- (૩) કાવ્યપ્રકાશ - ઝલકીકર (હિન્દી) પુના, પ્રાચ્યવિદ્યાસંસ્થા.
- (૪) સાહિત્યશાસ્ત્ર - બલદેવ ઉપાધ્યાય.
- (૫) કાવ્યપ્રકાશ - આચાર્ય વિશ્વેશ્વર.

Core Comp. & Core Elective
Credit - 03

પ્રશ્નપત્ર- VII

Sem – 3

કુલ ગુણ-૭૦

વૈદિકવાઙ્મય

ઉદ્દેશ :- ભારતીય આર્યસંસ્કૃતિના મૂળભૂત ઉદ્ગાતા આર્યોનું અદ્વિતીય સર્જન, જ્ઞાનનાભંડાર વેદોનો પરિચય કરાવી આધુનિક જીવન સાથે, સમાજ સાથે વેદનો સંબંધ સમજાવવો.

कृति :- ऋग्वेद

Unit - 1 - ऋग्वेदना सूक्तो - (१) अग्निसूक्त(१.१) (२) इन्द्रसूक्त(२.१२)	(१८)
(३) उषा सूक्त (४.५१) (४) वरुणसूक्त (७.८६)	
Unit - 2 - (१) अश्विनसूक्त (८-१०)	(१७)
(२) दानस्तुतिसूक्त (१०-११७)	
(३) अक्षसूक्त (१०-३४)	
Unit - 3 - (१) पणिसरमा संवादसूक्त - (१०-१०८)	(२०)
(२) नासदीय सूक्त (१०-१२९)	
(३) पुरुषसूक्त (१०-९०)	
Unit - 4 - वैदिक व्याकरण - पदपाठ	(१५)
वैदिक छेत्वर्थ कृदंत, संबंधक भूतकृदंत, वैदिक संशयार्थ, पदपाठ, छंद, स्वरित - तेना प्रकारे	
नोंध :- वैदिक देवताओना सूक्तमांथी पदपाठ पूछवा.	

अभ्यासकमना मुद्दाओ :- ऋग्वेदनो परियय, वैदिक देवताओनो वाद, अग्नि...
संवाद सूक्तोनो परियय, दार्शनिक सूक्तो, सामानिष्ठ सूक्तोमां तत्कालीन समाज वगेरे
अभ्यासकीय मुद्दाओ.

संदर्भग्रंथ सूचि :-

- (१) ऋक्सूक्तवैजयन्ती - H.D. Velankar - Bombay - 1972
- (२) वैदिकपाठावली - २. छो. परीष, अमदावाद - १९६३
- (३) ऋग्वेद भाष्य-भूमिका - जगन्नाथ पाठक, वाराणसी
- (४) वैदिक साहित्य और संस्कृति - बलदेव उपाध्याय
- (५) A Vedic Grammar for Student - A. A. Macdonell, MLBD.

Core Comp. & Core Elective

प्रश्नपत्र- VIII-A Sem - 4

Credit - 03

कुल गुण-७०

संस्कृत पद्यसाहित्य अने व्याकरण तथा अर्थावबोध (स्तोत्र साहित्य)

उद्देश :- संस्कृत ललित साहित्यमां वैदिक स्तोत्र परंपरामांथी सर्जयेल स्तोत्र
साहित्यनो परियय आपवो. व्याकरण सम्मत वाक्य रचनामां
प्रयोजता कृदंतनो प्रयोग समजाववो.

कृति :- जगन्नाथ कृत गङ्गालहरी

Unit - 1 - कविपरिचय - जवन-कवन-समय, स्तोत्र काव्य उद्भव, विकास, कृति परिचय, मूल्यांकन	(१८)
Unit - 2 - गंगालहरी - श्लो. १ थी २६	(१७)
Unit - 3 - गंगालहरी - श्लो. २७ थी ५२	(१५)
Unit - 4 - कृत परिचय (वर्तमान कृत, कर्मणिभूत कृत, कर्त्तरिभूत कृत, विध्यर्थ कर्मणि कृत, संबन्धकभूत कृत, हेत्वर्थ कृत)अर्थावबोध	(२०)

अभ्यासकमना मुद्दाओ :- संस्कृत स्तोत्र काव्य - उद्भव, विकास, कवि परिचय - जवन, कवन, समय, जगन्नाथनी कविगत विशेषता, दर्पोक्तिओ, कृति गत लाक्षणिकता, मूल्यांकन, वगेरे.

संदर्भग्रंथ सूचि :-

- (१) History of Sanskrit Literature - A. B. Keith.
- (२) संस्कृत साहित्यनो परिचय - डॉ. ए. डी. शास्त्री.
- (३) संस्कृत स्तोत्र काव्य उद्भव अने विकास - मणिलाल प्रजापति.
- (४) संस्कृत व्याकरण - श्रीधर वसिष्ठ.
- (५) व्याकरण पथदीप - प्रा. जतीन पंडया - गजानन पुस्तकालय, सुरत.

Core Comp. & Core Elective
Credit - 03

प्रश्नपत्र- VIII-B Sem - 4
कुल गुण-७०

संस्कृत पद्यसाहित्य(सूक्तिसंग्रह) व्याकरण, अर्थावबोध

उद्देश :- संस्कृत सूक्ति काव्यो मां समाजना दरेक विषयनुं नीतिमूलक ज्ञान प्राप्त थाय छे, तेनाथी जवन जववानी तरेड प्राप्त कराववी, सूक्ति मुक्तक साहित्यनो परिचय कराववो.

कृति :- जगन्नाथ कृत प्रास्ताविकविलास

Unit - 1 - कविपरिचय - जवन-कवन-समय, मुक्तक काव्य परिचय - विशेषता, कृतिलक्षी मूल्यांकन वगेरे	(१८)
Unit - 2 - प्रास्ताविकविलास - श्लो. १ थी २६	(१७)
Unit - 3 - प्रास्ताविकविलास - श्लो. २७ थी ५२	(१५)
Unit - 4 - कृत परिचय (वर्तमान कृत, कर्मणिभूत कृत, कर्त्तरिभूत कृत, विध्यर्थ कर्मणि कृत, संबन्धकभूत कृत, हेत्वर्थ कृत)अर्थावबोध	(२०)

अभ्यासक्रमना मुद्दाओ :- संस्कृत स्तोत्र काव्य-उद्गम, विकास, कवि-ज्वन, कवन, समय, जगन्नाथनी कविगत विशेषता, दूर्पोक्तितो, कृतिगत लाक्षणिकता, मूल्यांकन वगेरे.

संदर्भग्रंथ सूचि :-

- (१) History of Sanskrit Literature - A. B. Keith.
- (२) संस्कृत साहित्यनो परियय - डॉ. अ. डी. शास्त्री.
- (३) संस्कृत व्याकरण - श्रीधर वसिष्ठ.
- (४) व्याकरण पथदीप - प्रा. जतीन पंडया - गजानन पुस्तकालय, सुरत.

Core Comp. & Core Elective
Credit - 03

प्रश्नपत्र- IX

Sem - 4

कुल गुण-७०

अलंकारशास्त्र

उद्देश :- काव्यनी शोभा तेना रस, रीति अलंकार, छंद वगेरेमां डोय छे.
विद्यार्थीने तेनो परियय कराववो.

कृति :- काव्यप्रकाश-उल्लास-१०, अलंकार, छंदाः, संधि

- Unit - 1 - मम्मटनी विद्वत्ता, मम्मटनुं प्रदान, ग्रन्थ कर्तृत्व, काव्यमां अलंकारनुं (१७)
स्थान, अलंकारना प्रकारो
- Unit - 2 - (१)उपमा (२)उत्प्रेक्षा (३)ससंदेहः (४)रूपकम् (५)अपहनुतिः (१८)
(६) श्लेषः (७) समासोक्तिः (८) निदर्शना (९) अप्रस्तुतप्रशंसा
(१०) अतिशयोक्तिः
- Unit - 3 - (१) प्रतिवस्तूपमा (२) दृष्ट्यांतः (३) दीपक (४) तुल्ययोगिता (१५)
(५) व्यतिरेकः (६) विभावना (७) विशेषोक्तिः (८) अर्थान्तरन्यासः
(९) व्याजस्तुतिः (१०) भ्रान्तिमान (११) व्याजोक्ति
- Unit - 4 - नियत छंद तथा संधि (२०)
छंदनी समज, छंदना गणो तथा नीये जशावेला छंदनुं बंधारण अने ओणध :-
अनुष्टुप, इन्द्रवज्रा, उपेन्द्रवज्रा, वसंततिलका, प्रहर्षिणी, मालिनी, पृथ्वी,
मन्दाकान्ता, शिखरिणी, हरिणी, अग्धरा, शार्दूलविकीरितम्, वंशस्थ, आर्या.

अभ्यासक्रमना मुद्दाओ :- मम्मटनुं अलंकारशास्त्रमां प्रदान, ग्रन्थनुं द्विकर्तृत्व, मम्मटनी विद्वत्ता, अलंकारनी व्याख्या, प्रकारो, नियत छंदोनो परियय, बंधारण, उदाहरण, वगेरे, स्वरसंधि, व्यंजनसंधि, विसर्ग सन्धि

संदर्भग्रंथ सूचि :-

- (१) ऋक्सूतवैजयन्ती - H.D. Velankar, Bombay - 1972.

- (૨) વૈદિકપાઠાવલી - ૨. છો. પરીખ, અમદાવાદ - ૧૯૬૩.
 (૩) Hymens of the Atharvavda - M. Bloomfield MBRD. - Delhi'64.
 (૪) અથર્વવેદ સંહિતા - વિધિ - ભાષા - ભાષ્ય - આ. વિષ્ણુદેવ પંડિત,
 વેદપ્રકાશન સમિતિ અમદાવાદ.
 (૫) Thirteen Principle Upanisads - રાધાકૃષ્ણન.
 (૬) વૈદિક સાહિત્ય ઓર સંસ્કૃતિ - બલદેવ ઉપાધ્યાય.

Core Comp. & Core Elective

પ્રશ્નપત્ર- X

Sem - 4

Credit - 03

કુલ ગુણ-૭૦

વૈદિક વાઙ્મય

ઉદ્દેશ :- વૈદિક વાઙ્મયના જીવન સાથે અતિ સંબંધિત ભાગોમાં અથર્વવેદની વિશેષતા - પરિચય, તત્કાલીન સમાજદર્શન કરાવી, આધુનિક કાળમાં પણ વેદોનો અભ્યાસ આવશ્યક છે; તે સાથે ઉપનિષદોનો જ્ઞાન વારસો પણ જીવનનું ઉપાદેય અંગ બની રહે છે તે બતાવવું.

કૃતિ :- અથર્વવેદ, ઈશાવાસ્યઉપનિષદ

Unit - 1 - (૧) કૃષિસૂક્ત - (કાં-૩-૧૭) ૧ થી ૯ ઋચ્યા	(૧૮)
(૨) વનસ્પતિસૂક્ત - (રોહિણી વનસ્પતિ) ૪.૧૨ (૭ ઋચ્યા)	
(૩) બ્રહ્મગવીસૂક્ત - (૫.૧૮) (૧૫ ઋચ્યા)	
Unit - 2 - (૧) ભૂમિસૂક્તમ્ - (૧૨.૧) (૧ થી ૨૦ ઋચ્યા)	(૧૮)
Unit - 3 - ઈશાવાસ્ય ઉપનિષદ	(૧૮)
Unit - 4 - ઈશાવાસ્ય ઉપનિષદ	(૧૮)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ :- અથર્વવેદનો પરિચય, અથર્વવેદકાલીન સમાજ, ઉપનિષદનો અર્થ, ઈશાવાસ્ય ઉપનિષદનું તત્ત્વજ્ઞાન, રહસ્ય, સૂક્તોનું મૂલ્યાંકન.

સંદર્ભગ્રંથ સૂચિ :-

- (૧) ઋક્સૂક્તવૈજયન્તી - H.D. Velankar, Bombay - 1972.
 (૨) વૈદિકપાઠાવલી - ૨. છો. પરીખ, અમદાવાદ - ૧૯૬૩.
 (૩) Hymens of the Atharvavda - M. Bloomfield MBRD. - Delhi'64.
 (૪) અથર્વવેદ સંહિતા - વિધિ - ભાષા - ભાષ્ય - આ. વિષ્ણુદેવ પંડિત,
 વેદપ્રકાશન સમિતિ અમદાવાદ.
 (૫) Thirteen Principle Upanisads - રાધાકૃષ્ણન.
 (૬) વૈદિક સાહિત્ય ઓર સંસ્કૃતિ - બલદેવ ઉપાધ્યાય.